

Hoe een virus het onderwijs niet klein krijgt

De achtbaan van corona

Door: Ivo van der Hoeven

“Het is net een achtbaan,” zegt Willemijn van der Laan, juf van groep drie van openbare basisschool Atlantis in Amersfoort. “Ineens staat de hele wereld op zijn kop. En net als je weer een beetje routine hebt en jezelf hebt herpakt, komt de volgende looping.

Corona is haar, net als de rest van Nederland, overkomen. Heel het onderwijs heeft ermee moeten dealen. Hoe is dat gegaan? We hebben diverse mensen in en om het onderwijs gevraagd naar hun beleving. Een terugblik vanuit verschillende perspectieven.

Nog onkwetsbaar

In de eerste week van maart 2020 voelt Nederland zich nog onkwetsbaar. Het coronavirus lijkt nog ver weg. Maar daar komt snel verandering in. De onrust in de samenleving en op scholen groeit, merkt ook Willemijn van der Laan. “Het wordt steeds meer duidelijk dat er concrete maatregelen komen. Maar wat voor maatregelen, dat is nog niet bekend. Dat maakt leerkrachten en ouders onrustig.”

Ineens niets meer te doen

Abrupte sluiting

Op 10 maart maakt Rutte bekend dat Nederlanders geen handen meer mogen schudden. Brabanders worden geacht niet naar bijeenkomsten te gaan. Op donderdag 12 maart volgt het besluit dat alle Nederlandse hogescholen en universiteiten hun deuren moeten sluiten voor studenten. En dus komt er ook voor Renee Pullen, 3de-jaars studente Biomedische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam, een abrupt eind aan het oude ‘normale’ studentenleven. “Op 11 maart was ik nog bij een presentatie op de VU met een grote groep studenten. Een

dag later sluit de universiteit haar deuren. We krijgen te horen dat het onderwijs online wordt voortgezet, maar de tentamens worden afgelast en ineens heb ik niets meer te doen voor mijn studie.”

Thuiswerken

In de week van 16 tot 22 maart is de ernst van het virus intussen tot iedereen doorgedrongen. Het kabinet sluit scholen, horeca, restaurants en sportclubs. Iedereen wordt geacht thuis te werken. Het kabinet verzoekt de voorzitters van de veiligheidsregio's om (nood)opvang te bieden aan kinderen van ouders die werken in cruciale beroepen of voor vitale processen. Gemeenten organiseren deze noodopvang, ondersteund door de VNG.

Daarnaast bieden gemeenten in samenwerking met de lokale Stichting Leergeld hulp aan arme gezinnen. Via bijzondere bijstand krijgen kinderen een computer, laptop of tablet in bruikleen. Het basisonderwijs schakelt snel en komt met gestructureerde leerpakketten voor thuisonderwijs. Voor Willemijn van der Laan breekt een stressvolle periode aan. “Er komt in korte tijd zo veel op ons af. We moeten met nieuwe software om leren gaan en er is veel, héél veel overleg via de telefoon, app en mail tussen collega's om alles op een lijn te krijgen. Ook op mijn vrije dag werk ik door om de continuïteit voor de ouders te bewaren.”

Veel onzekerheid

Ook de docenten van hogescholen en universiteiten geven college van achter de laptop. Voor Renee Pullen is dat behoorlijk wennen. “Er is nog

steeds veel onzekerheid over hoe online tentamens afgenomen moeten worden. Ik begin me af te vragen of ik mijn studiepunten wel ga halen en of ik studievertraging ga oplopen. En ik voel me af en toe ook een beetje eenzaam in Amsterdam. Ik besluit daarom voor een paar dagen naar mijn ouders te gaan.”

Iets meer gewend

Na het sluiten van de scholen en kinderopvanglocaties, heeft de VNG met het ministerie van OCW de afspraak gemaakt dat gemeenten aan kwetsbare kinderen opvang, onderwijs en didactische begeleiding kunnen bieden als dat nodig is. Het thuisonderwijs begint ondertussen al te wennen, merkt ook Inge Klapwijk, moeder van een dochter op de basisschool en een dochter op de middelbare school. “De scholen leren snel en worden digitaal wijzer. Op de middelbare school van mijn oudste dochter worden online lessen geïntroduceerd: elk vak wordt één keer in de week gegeven via Microsoft Teams. Het zorgt voor wat meer structuur in het schoolleven van mijn dochter.”

Geen verloren tijd

Inge Klapwijk: “Mijn jongste dochter vindt het thuisonderwijs wel prima. Ze vindt het heerlijk dat er nu geen tijd verloren gaat aan onnodige of langdurende klassikale instructie. Elke ochtend zit ze om half 8 al aan haar huiswerk. Uitleg van mama is niet nodig, hooguit voor een dictee of als ze het echt niet begrijpt. Al met al krijgen we wel een prima ritme in het thuis combineren van werk, school en privé.”

Ook Josianne van der Laan, dochter van Willemijn en eerstejaars vwo-leerlinge in Amersfoort merkt langzaam de voordelen van thuisonderwijs. “Ik vond het in het begin wel even wennen, maar ik merk dat ik nu zelf kan inplannen wanneer ik wat doe. Dat is een voordeel. Ik sta nog elke dag op tijd op om de lessen te volgen en houd zodoende structuur aan.”

Foto: Jessica Lewis

Nieuwe initiatieven

Eind maart begin april loopt het aantal doden en opnames vanwege coronabesmetting in Nederland nog snel op. Wel nemen de nieuwe opnames in ziekenhuizen in Brabant langzaam af. Bij de mensen lijkt gewenning op te treden in de derde quarantaineweek. De mededeling dat scholen tot zeker eind april dicht blijven komt niet als een verrassing. Het thuisonderwijs is in korte tijd uitgegroeid tot een begrip. Er ontstaan ook allerlei initiatieven zoals study buddy, bedacht door twee docenten van een middelbare school in Utrecht. Het initiatief koppelt kwetsbare, zwakke leerlingen aan een extra leerkracht die helpt bij het structureren en organiseren van de lesstof. En, niet onbelangrijk in deze tijd, die een luisterend oor biedt.

Het study buddy-initiatief geeft de creativiteit en slagkracht van de mensen in het onderwijs perfect weer. Ook Van der Laan merkt dat zij en haar collega's steviger in het 'thuisonderwijszadel' zitten. "We gaan in volle vaart verder. We experimenteren nu ook met Teams met kleine groepjes en met groepscontact. Het wordt steeds overzichtelijker om het thuisonderwijs voor te bereiden en we merken dat ouders daardoor ook steeds beter thuisonderwijs geven. We kijken

vooruit en ontwikkelen toetsmogelijkheden zodat zowel wij als de ouders kunnen volgen hoe de kinderen zich tijdens het thuisonderwijs ontwikkelen."

Normale rooster maar dan online

Normale rooster

Ook in huize Klapwijk is het thuisonderwijs gemeengoed geworden. "De middelbare school is deze week weer begonnen met het normale rooster, maar dan online. Wel zijn de lessen ingekort tot een half uur. Mijn dochter vindt dit een minder fijn rooster. Normaal wordt instructie en huiswerk afgewisseld, en nu moet ze de hele ochtend luisteren om vervolgens de hele middag met maakwerk bezig te zijn. Dat vraagt wel wat van de spanningsboog. Onze jongste dochter blijft doorgaan in hetzelfde ritme: 's ochtends vroeg schoolwerk en daarna buitenspelen."

Voor Renee Pullen beginnen deze week nieuwe -online- vakken op de universiteit. Het niveau van de vakken verschilt, merkt ze op. "Voor twee van de drie vakken waar ik bij

betrokken ben, gaat dit eigenlijk best goed. Maar bij één vak is het een rommeltje: er wordt slecht gecommuniceerd, opnames zijn van slechte kwaliteit en komen soms te laat online. Onder mijn medestudenten leidt dat tot discussie over de kwaliteit van het onderwijs. Het maakt studenten onzeker of ze hierdoor worden benadeeld en straks studieoverdraging oplopen bijvoorbeeld."

Start schoolexamens

Rutte stelt in een persconferentie dat we zullen moeten wennen aan de anderhalve meter samenleving. Het aantal opnames op de ic's neemt af, maar we moeten ons voorbereiden op het nieuwe normaal, op een tijd na de intelligente lockdown. Experts verwachten dat de scholen het eerst weer open gaan, al dan niet gefaseerd. In verschillende middelbare scholen in het land, zoals in Gelderland, beginnen de schoolexamens. Zo komen eindexamensleerlingen van het Maas Waal College in Wijchen en het Pax Christi College in Druten, uitgesmeerd over drie weken, op school hun toetsen maken. Dat gebeurt verspreid over de dag en met voldoende ruimte tussen de tafels. Andere scholen wachten het liever nog even af, in de hoop dat het risico op besmetting dan wat kleiner is geworden.

Meer maatwerk

Volgens de PO-raad zijn duizenden kwetsbare po en vo-leerlingen buiten beeld geraakt. AVS stelt dat het gaat om circa 5.000 leerlingen in po en vo. Ze zijn onbereikbaar voor onderwijs op afstand, bijvoorbeeld omdat hun ouders slecht Nederlands spreken of omdat ze zijn teruggekeerd naar hun vaderland. Er worden acties opgezet om deze kinderen te benaderen.

Op OBS Atlantis in Amersfoort wordt ook de opvang van kinderen van ouders uit vitale beroepen verder uitgebreid. Van der Laan: "Deze kinderen zitten per twee leerjaren in een klaslokaal met gepaste afstand tussen ieder kind en de leerkracht. Er is een rooster gemaakt welke

leerkracht op welke dag die klassen draait. Vanaf deze week worden er meer groepen gemaakt omdat de vraag deze vorm van opvang toeneemt."

Renee Pullen werkt nog steeds vanuit huis aan haar studie. De online hoorcolleges beginnen te wennen. "Deze colleges hebben een voordeel: je kan ze lekker zelf inplannen en wanneer je iets niet helemaal begrijpt, dan kun je ze makkelijk terugspoelen. En het is ook wel fijn om de vrijheid te hebben 's middags in de zon te zitten en dan 's avonds nog even te studeren."

Nog niet open

Het regent aanvragen voor een uitkering bij het UWV. In maart is het aantal aanvragen met 42% toegenomen. Dat zijn dus 37.800 nieuwe aanvragen. Vooral jongeren, en werknemers in de horeca, cultuur en uitzendbranche worden had getroffen. Personeel in ict, tuinbouw en zorg is daarentegen niet aan te slepen. Toch lijkt het virus enigszins op zijn retour. Denemarken is dan ook een van de eerste Europese landen die de lockdown geleidelijk terugdraaien. Jonge kinderen mogen daar als eerste weer naar opvang en school.

In Nederland staan de onderwijzers niet te springen om de scholen weer op te gooien. Uit een enquête van de Algemene Onderwijsbond blijkt dat leraren zich grote zorgen maken over hun veiligheid en gezondheid als de scholen weer opengaan. Toch wordt er al nagedacht over verschillende scenario's om scholen weer van het slot te halen. Veel scholen en schoolbesturen wachten toch voornamelijk de persconferentie van Rutte af om te kijken wat concreet de vraag zal zijn en met welke randvoorwaarden. Tot die tijd is het voor iedereen gissen.

“We blijven de rit uitzitten

De rit uitzitten

Willemijn van der Laan kijkt er in ieder geval naar uit om weer voor de klas te staan. Al heeft ze nog steeds sterk het gevoel in een achtbaan te zitten. "We blijven de rit moedig uitzitten en hebben in korte tijd veel kunnen realiseren, zowel de directie als de juffen en meesters. Ik ben trots op wat we hebben neergezet, al

ben ik ook moe. Gelukkig hebben we thuis weer wat meer aandacht voor elkaar, dat schoot er de eerste weken nog wel eens bij in." Dochter Josianne heeft die week haar eerste online toetsen gehad. "Best apart omdat we onze boeken erbij mocht houden, dus je kon dingen opzoeken, terwijl dat normaal helemaal niet mag."

Renee Pullen raakt meer en meer aan de nieuwe situatie gewend. "Het loopt best goed met de nieuwe vakken, dus dat is fijn. Dan heb ik wat te doen. Wel is het nog steeds onzeker wanneer ik het oude vak alsnog kan afsluiten. Ook mis ik mijn drukke sociale leven van voor de coronacrisis. Als ik in de zomer niet de structuur van het studeren heb en we nog steeds thuis moeten blijven, wordt het erg lastig denk ik. Van een echt studentenleven is niet zoveel sprake meer."

Scholen weer open

Op 21 april maakt het kabinet bekend dat scholen in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs op 11 mei hun deuren weer openen. Kinderen gaan daarbij 50% van de tijd naar school. Onderling hoeven de kinderen geen 1,5 meter afstand te houden, maar de leraren moeten dit wel zo veel mogelijk. >

Al arqam basisschool Utrecht

VO-scholen wordt gevraagd om zich voor te bereiden om vanaf 2 juni weer het fysiek onderwijs op te starten. De regeling voor noodopvang voor kinderen van ouder met cruciale beroepen blijft ongewijzigd. Mbo- hbo- en wo-onderwijs blijft voorlopig gesloten tot 19 mei, het kabinet neemt in de loop van mei een beslissing over een eventuele verlenging.

Lerarenvakbond Leraren in Actie (LIA) maakt zich overigens grote zorgen over de gezondheid van het onderwijspersoneel als na de meivakantie de scholen gedeeltelijk of gefaseerd weer open zouden gaan. Vanwege deze zorgen vindt de vakbond dat de scholen na mei dicht moeten blijven. De bond zegt dat er nog geen duidelijkheid is over het besmettingsgevaar en de overdraagbaarheid van het coronavirus bij kinderen en jongeren. Ook is het moeilijk vast te stellen welke risico's het personeel hierbij loopt, zegt het LIA.

Foto: Annie Spratt

Niet wachten

Toch ontkomt het onderwijs er niet aan, de basisscholen gaan vanaf 11 mei weer open en dus puzzelen betrokkenen zich suf om dat in goede banen te leiden. Scholen die worstelen met het hervatten van de lessen, kunnen volgens onderwijsminister Arie Slob aankloppen bij de

landelijke koepel van schoolbesturen en bij het ministerie van Onderwijs. Elke school heeft echter zijn eigen uitdagingen en drempels en dus vraagt het maatwerk om het fysieke onderwijs weer goed op te starten. Toch kunnen de meeste leerkrachten niet wachten: ze missen de kinderen, net als Willemijn. ■

Strakkere regie op onderwijs

In het rapport De Staat van het Onderwijs geeft de Inspectie aan hoe het onderwijs naar haar oordeel in 2019 heeft gefunctioneerd. Op alle onderwijsniveaus zijn er zaken te verbeteren. De inspectie pleit voor strakkere regie en meer eenheid.

Tekst: **Arthur Schroer**

Helder formuleren

In het primair onderwijs zorgt het tekort aan leraren en schoolleiders, volgens de inspectie, voor een maatschappelijk probleem, waardoor de onderwijskwaliteit in het gedrang komt. Iedere school lost het lerarentekort op zijn eigen wijze op. De overheid wil hiervoor strakkere kaders formuleren.

Onvoldoende geletterd

Uit internationaal onderzoek (OECD, 2019) blijkt in het voortgezet onderwijs dat een kwart van de 15-jarigen onvoldoende geletterd is om goed mee te komen in de maatschappij. Daar staat tegenover dat de cijfers voor het centraal examen grotendeels stabiel zijn en ten opzichte van voorgaande jaren meer leerlingen een havo- of vwo-diploma behalen. De focus ligt volgens inspectie echter te veel op het centraal examen, waardoor alledaagse vaardigheden minder aandacht krijgen. De inspectie vindt dat hier meer bestuurlijke aandacht voor nodig is.

Uitstroom gedaald

In 2019 is het aantal leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs met bijna 1400 leerlingen gestegen, een mindere toename dan in voorgaande jaren. De uitstroom is echter gedaald, met als gevolg een toename van het aantal leerlingen. Dit hangt moge-

lijk samen met meer leerlingen met zwaardere problematiek, maar er is meer onderzoek nodig om een conclusie te trekken. De kwaliteitszorg is in ontwikkeling en er zijn nog geen landelijke inspectienormen, waardoor besturen en scholen zelf normen formuleren die passen bij het eindniveau van de schoolverlaters. Hier wil de overheid meer eenheid in stellen.

Minder mbo-diploma's

In het middelbaar beroepsonderwijs heeft in 2019, in vergelijking tot voorgaande jaren, een lager percentage mbo-studenten een diploma behaald en het aantal voortijdige schoolverlaters steeg. Opvallend hierbij is dat de prestaties van mannelijke studenten achterblijven bij die van vrouwen, terwijl in de praktijk de arbeidsmarktkansen voor mannen groter blijken te zijn. De bestuurskracht is in de afgelopen jaren toegenomen, waardoor de onderwijskwaliteit in het middelbaar beroepsonderwijs is verbeterd. De verantwoording van de raden van toezicht en van examencommissies kan beter, zodat de kwaliteitszorg gericht getoetst kan worden.

Actualisatie wetgeving

In het bekostigd hoger onderwijs neemt de instroom van studenten toe, vooral in het wetenschappelijk onderwijs. Dit komt mede door de groei van het aantal internationale studenten. Maar liefst 97,5 procent van het Nederlands hoger onderwijs

De Staat van het Onderwijs

voldoet aan de basiskwaliteit staat in het rapport vermeld. De inspectie vindt het wenselijk dat het welzijn, de sociale veiligheid en de begeleiding van studenten beter in beeld worden gebracht. In steeds meer gevallen sluit de organisatie en de invulling van het hoger onderwijs minder goed aan bij kernbegrippen in de wet- en regelgeving. Een passend antwoord hierop is een actualisatie van de wetgeving vanuit de overheid.

Verkiezingen

De bespreking met onderwijspartners van het op 22 april 2020 gepubliceerde inspectierapport is in verband met de corona uitgesteld. Het rapport is al wel verschenen, omdat de Wet op het Onderwijstoezicht dit vereist. Gezien alle kritiek zal de staat van het onderwijs ongetwijfeld ook onderwerp van bespreking zijn voor de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021.

Het volledige rapport is te vinden op www.onderwijsinspectie.nl

GELD BESPAREN IN HET ONDERWIJS

DOOR SLIM INKOPEN EN AANBESTEDEN MET PRO MEREOR, INKOOPKENNISCENTRUM

Een efficiënte inkoop biedt enorme kansen; er zijn flinke besparingen te realiseren. Pro Mereor is specialist in het begeleiden van (Europese) aanbestedingsprocedures en het realiseren van structurele kostenbesparingen in het onderwijs. Al sinds 1995.

PRO MEREOR BIEDT:

- ✓ Inkoop & organisatieadvies
- ✓ Begeleiding Europese aanbestedingen
- ✓ Inkoopworkshops en kennissessies
- ✓ Inkoopcollectieven
- ✓ Interim management / werving en selectie

Inkoop & organisatie advies

Pro Mereor ondersteunt bij de professionalisering van de inkoopfunctie. Wij helpen stichtingen bij de inrichting van de inkoopfunctie in de organisatie zodat het bijdraagt aan de realisatie van de organisatiedoelstellingen en uitgevoerd wordt binnen de vigerende aanbestedingswetgeving.

Begeleiding Europese aanbestedingen

Pro Mereor biedt juridische en vakinhoudelijke ondersteuning bij (Europees) aanbesteden. Door onze ruime ervaring bij aanbestedingen in het onderwijs zijn we goed op de hoogte van de leveranciersmarkten en staan we garant voor een doelmatige en rechtmatige aanbesteding.

Inkoopworkshops en kennissessies

Professionaliseer uw inkoop en breng uw kennis over Europees aanbesteden up-to-date. Speciaal voor bestuurders, directieleden en inkoopers binnen het onderwijs organiseren wij diverse workshops en kennissessies over inkoop en Europees aanbesteden.

Inkoopcollectieven voor het onderwijs

Gezamenlijke inkoop moet rechtmatig worden aanbesteed. Door de samenwerking kunt u aanzienlijk besparen op aanbestedingskosten, bovendien wordt de aanbesteding uitgevoerd door de inkoopprofessionals van Pro Mereor. Door u aan te sluiten bij de inkoopcollectieven van Pro Mereor bespaart u veel geld. Immers massa is kassa.

Interim management/ werving en selectie

Pro Mereor bemiddelt bij (tijdelijke) behoefte aan ondersteuning. Zoekt u een inkoopprofessional om uw organisatie te versterken? Neem dan contact met ons op.